

K R O N İ K

YEDİNCİ DÜNYA SOSYOLOJİ KONGRESİ

Varna, 14 - 17 Eylül 1970

Doç. Dr. Türkkaya ATAÖV

Yedinci Dünya Sosyoloji Kongresi 14-19 Eylül 1970 tarihlerinde Bulgaristan'da Varna'da yer aldı. Kongre dokuz «çalışma grubu»¹, on-dokuz «araştırma komitesi»,² iki «yuvarlak masa»,³ on-yedi «ad hoc grup»⁴ ve sekiz «ek toplantı»⁵ halinde faaliyet gösterdi.

- (1) Geleceğin Topluları ve Uzun Vâdeli Plânlama; Toplumsal Değişme İçinde Toplumsal İlişkilerin de Farklılaşması; Toplumsal Öngörmede Matematiksel Modeller ve Yöntemler; İktidar ve Kamu; Farklı Toplum Tiplerinde Plânlamanın Karşılaştırmalı İncelemesi; Modernleşme ve Yeniliklerin Yayılması; Kent ve Köy Kalkınmasında Plânlama; Eğitim ve Kültürel Plânlama; Bir Değişiklik Unsuru Olarak Gençlik.
- (2) Silâhlı Kuvvetler ve Toplum; Toplum Araştırması; Sosyo-linguistik; Kütle Haberleşme Sosyolojisi; Ulusal Gelişme Sosyolojisi; Hukuk Sosyolojisi; Aile Sosyolojisi; Boş Zaman Sosyolojisi; Tıp Sosyolojisi; Siyasal Sosyoloji; Psikiyatrik Sosyoloji; Din Sosyolojisi; Bilim Sosyolojisi; Spor Sosyolojisi; İş ve Örgütlenme Sosyolojisi; Kent Sosyolojisi; Tabakalaşma; Düşkünlük, Sosyal Yardım ve Sosyal Politika; Bilgi Sosyolojisi.
- (3) Toplumsal Evrimle İlgili Büyük Teoriler ve Ampirik Gelişme Biçimleri; Mikro ve Makro-Sosyolojiyi Birleştirme.
- (4) Hedefler, İhtiyaçlar ve Kalkınma; Geleceğe Karşı Davranışlar; Faaliyet Araştırması; Asya Toplularının Kalkınmasında Sosyolojinin Rolü; Ulusal Gelişmenin Ölçülmesi; Toplum Yöneticiliği Sorunları; Kamu Oyu Yaratıcılarla İlgili Uluslararası Tasarı; Everett Hughes Şeref Oturumu; İşbirliği Sosyolojisi; Köy Sosyolojisi; Uluslararası İlişkiler Sosyolojisi; Irk İlişkileri Sosyolojisi; Toplumsal Güvenlik Sosyolojisi; Zaman-Bütçe Araştırması; Leninizm ve Modern Toplumsal Teori; Toplumsal Dergiler Editörleri Toplantısı; Bir Dünya Sorunu Olarak Okur-Yazarlık.
- (5) Toplum Biliminde Belgeleme ve Bilimsel Bilgi Toplama (Jean Meyriat); COMIFA (P. de Bie); Fiziksel, Mental, Toplumsal ve Irksal-Etnik Fark-

Açış konuşmasını Bulgaristan Bakanlar Kurulu Başkanı *Todor Zivkov* yaptı.⁶

Kongre çalışma programına Bulgar Profesörü *J. Oçavkov*'un ve Uluslararası Sosyoloji Derneği Başkanı Prof. *Jan Szczepanski*'nin konuşmalarından sonra başladı. İkincisi bilimsel görevi geleceğin insan toplumlarını ve bu toplumlara varış yöntemlerini araştırma olarak özetledi. Kongrenin ilk bilimsel raporu olan «Sosyoloji ve Toplumsal Öngörme» adlı raporu Bulgaristan Bilimler Akademisi Sosyoloji Enstitüsü Yöneticisi Prof. *J. Oçarkov* okudu. S.S.C.B. Bilimler Akademisi Başkan Yardımcısı ve bu Akademinin Toplumsal Araştırma Enstitüsü Yöneticisi Ord. Prof. *A. M. Rumyantsev*, «S.S.C.B.'nde Toplumsal Öngörme ve Plânlama» başlıklı yazılı raporuna

lılıklara Karşı Davranışlar (A. Gutman Cross); Ulusal İlişkiler Sosyolojisi (Prof. Bromley); Geleceğe Karşı Davranışlar (Johan Galtung); Aile Sosyolojisi (John Moge); David Stretman; Leopold Rosenmayr.

- (6) «...Bilimsel çalışmanın konusu olan sosyoloji insan toplumunun en önemli sorunlarıyla —onun gelişmesi, itici güçleri, toplumsal örgütlenme ve yönetim biçimleri, toplumsal gruplar arasında ilişkiler, halklar ve devletler, dünyada barış ve ilerlemeye ilişkin sorunlarla— ilgilidir. Bu toplumsal sorunların geniş ve yoğun bilimsel tartışmaların konusu durumuna gelmesi bir rastlantı değildir.

«Bu yüzden, bu kongrenin ana teması olan 'Çağdaş ve Gelecek Toplumlar - Öngörme ve Toplumsal Plânlama' büyük önem kazanmaktadır. Bilindiği gibi, öngörme ve plânlama ilk önce sosyalizmde gerçek uygulamasına kavuştu. Bilimsel öngörme, kestirme ve toplumsal süreçlerin plânlanması sosyalist ülkelerin tarihsel deneyiyle ortaya çıktı. Bu fikrin, bugün, dünya uygarlığını da kapsamakta oluşu çok memnun edicidir. «...Bilim adamlarının, bugün, dünya ve kendi vicdanları önünde bilimsel ve teknolojik ilerlemenin halklara faydalı olması ve insanın gelişmesine hizmet etmesi için özel bir sorumluluğu vardır. Bilim alanında topluma karşı görevini bilen, yaratıcı hiçbir kimse toplumsal adaletsizlik önünde gözünü kapayamaz, saldırı ve savaşa, insanların ortadan kaldırılmasına ve insanî değerlerin yokedilmesine karşı koymaktan geri duramaz.

«Açıktır ki, bu sorunlar sosyoloji ve bu kongre tarafından ele alınacaktır. Kongrenin çalışmasının yalnız bilimsel çevrelerce değil, dünya kamu oyunca da izlenecek olmasının nedeni budur.

«Toplumsal sürecin çok hızlı gelişmesi, birbirine karşıt sınıf çıkarları ve ideolojilerin karşı karşıya gelmesi ve bugün dünya ölçüsünde yer alan bilimsel ve teknik devrimden ötürü, toplumsal sorunlar çok karmaşık duruma gelmiş ve karşıtlıklar doğmuştur.

«Marxist-Leninist sosyoloji de dahil olmak üzere, yalnız Marxist-Leninist teorinin bu sorunlara en doğru cevapları verebileceği ve yalnız işçi sınıfının öncülüğünde ilerici toplumsal sınıflar ve grupların bunları barış, özgürlük ve insanın mutluluğu adına çözebilecek durumda olduğuna dair inancımız sizler için, herhalde, bir sürpriz sayılmaz...»

ek olarak bir açıklamada bulundu. Prof. A. A. *Khatri* (Hindistan) «Değişimde bir Öge Olarak Gençlik» konusundaki raporunu okudu. Daha sonra, Roma Üniversitesi Sosyoloji Enstitüsü Yönetmeni Prof. *Franco Ferrarotti* «Gelişen Ülkelerde Sosyolojinin Kullanımı», Prof. A. *Hahn* (Alman Demokratik Cumhuriyeti) «Sosyoloji Sistemi : Kavramlar ve Toplumsal Öngörme» konularında birer tebliğ sundular.

İkinci günün tebliğ ve tartışmaları Üçüncü Dünya ülkelerinin sosyoloji sorunları ve gelişmesine ayrıldı. 1967'de kurulmuş olan Asya ve Afrika Araştırma Merkezinin Direktörü Ord. Prof. *Evgeni Kamenev* (Bulg.) bilimsel ve teknik devrimin yeni gelişen uluslar üstündeki etkilerini araştıran bir rapor sundu. Prof. *Lucciano Martins* (Fransız) «Sosyoloji ve İktisat» başlıklı raporunda, Üçüncü Dünya ülkelerinin gelişmeleri önündeki çeşitli engelleri özetledi. *Anouar Abdülmâlik* (B.A.C./Fransa) Üçüncü Dünya ülkelerindeki sosyoloji çalışmasının geçirdiği aşamaları anlattı.

Aynı gün araştırma komiteleri de çalışmalarına başladılar. «Tıp Sosyolojisi Araştırma Komitesi» tıp kadrolarının plânlanması, «Hukuk Sosyolojisi Araştırma Komitesi» toplumsal değişme unsuru olarak kanunların görevlerini, «Psişiyatri Komitesi Araştırma Komitesi» psişiyatri araştırmasında teori ve metodoloji, «Ulusal Gelişme Sosyolojisi Araştırma Komitesi» emperyalizmin sosyolojisi, «Din Sosyolojisi Araştırma Komitesi» sosyalizmde lâiklik (Dr. *Lopatkin*, S.S.C.B.) ve din tipolojisi (Bulgaristan) konularını, «Çalışma ve Örgütlenme Sosyolojisi Araştırma Komitesi» uluslararası sistemde değişikliğe sebebiyet veren çok-uluslu kuruluşlar ve uluslararası profesyonel örgütler (*W. M. Evans*, A.B.D.), büyük kültürel ve toplumsal örgütlerde sosyolojik araştırmalar (*Hesseling*, Hollanda), ampirik bir çalışmaya dayanarak sosyo-ekonomik örgütlerde kendi-kendini yönetim (*S. Mozina ve Jerovsek*, Yugoslavya) ve Amerikan üniversitelerinde yapısal değişim süreci (*Gross*, A.B.D.), «Siyasal Sosyoloji Araştırma Komitesi» toplum bünyeleri ve siyasal ittifakları (*Prof. Richard Rose*, İskoçya) ve Prof. *Ali Marui* (Nairobi Üniversitesi) Kenya'daki devrimci hareketlerde aydınların rolünü inceledi. Sözü son edilen araştırma komitesinin çalışmalarında *John Meisel*'in (Kanada) gelişmiş uluslar arasındaki ana çelişinin dil farkı olduğuna dair görüşleri ve Prof. *Marui*'nin Kenya'da gelişmeyi engelleyen ögenin dil değil halkın cehaleti olduğu savı birçok delege tarafından eleştirilmiş, bu arada *Mordjinskaya* (S.S.C.B.) ana çelişinin dil ya da etnik farklar değil, sınıf çelişisi olduğunu anlatmıştır.

Üçüncü günü başlayan yuvarlak masa konuşmaları daha çok «Toplumsal Evrimle İlgili Büyük Teoriler ve Ampirik Gelişme Biçimleri» konusuydu. Bu konudaki ilk konuşmadan (G. V. Osipov, S.S.C.B.) sonra, İngiliz sosyoloğu *John Goldthrope* «Endüstri-Toplumları Teorisi: Bir Eleştiri» başlıklı raporunda Karl Popper'in «tarihsicilik» (*historicism*) kavramını ve genellikle Batı düşüncesini eleştirdi. Prof. *N. İribacakof* (Bulgaristan) «Marxist Açıdan Toplumsal ve Tarihsel Gelişim Fikri» adlı raporunu okuduktan sonra, *Dejan Pavlov* (Bulgaristan) endüstri-sonrası toplum teorisinin bir eleştirisini yaptı. Prof. *F. N. Mumcıyan* (S.S.C.B.) «Dinamik Toplumsal Değişmeler Çağında Sosyolojik Teori» konusunda konuştu.

İkinci yuvarlak masa toplantıları mikro ve makro-sosyoloji arasındaki bağlantılara hasredildi. *H. Nowothny* (Avusturya) Amerika'da yapılmış olan yirmi-beş makro-biyolojik araştırmanın sonuçlarını genelleştiren bir açıklamada bulundu. *Michel Dion* «Toplumsal Emegın Ayrımı Konusunda Play ve Dürkheim'in Eserlerindeki Teorik Genelleme», Prof. *Andreyeva* (S.S.C.B.) da «Mikro ve Makro-Sosyoloji Arasındaki İlişkiler» üstünde durdu. Prof. *Kadushin* (A.B.D.), «Sosyometri ve Mikro-sosyoloji» başlıklı konuşmasında, sosyometride kullanılan yöntemlerin makro-sosyolojik sorunların incelenmesinde de uygulanabileceğini söyledi. *Z. Staikov* (Bulgaristan) teorik ve metodik açıdan mikro ve makro-sosyolojik araştırmaların ilişkisini anlattı. Prof. *Varma* (Hindistan) «Mikro Çalışmalar Gözüyle Hindistan'ın Sorunlarına Mikroskopik Bakış» başlıklı bir açıklamada bulundu.

Araştırma komiteleri üçüncü gün de çalışmalarını sürdürdü. «Tıp Sosyolojisi Araştırma Komitesi» tıptaki insan gücünün sosyo-ekonomik koşulları değiştirme açısından plânlanması konusuna ayrıntılı olarak eğildi. «Bilim Sosyolojisi Araştırma Komitesi» «Bilimde Değerlendirme Biçimleri» (*Harriet Zuckerman* ve *R. K. Merton*, A.B.D.) ve «Bir Sosyal Sistem Olarak Bilim» (*A. Zvorikin*, S.S.C.B.) başlıklı raporlar üstünde durdu.

Gelecekteki davranışları araştırmakla ödevli «Özel Grup» ilk toplantısında *Johan Galtung*'un (Norveç) «2,000 Yılında Dünya» konulu raporunu izledi. «Sosyal Sigortalar Sosyolojisi Özel Grubu» modern toplumlarda sosyal sigorta ve sosyal plânlama ilişkisinden doğan sorunları tartıştı. «Uluslararası İlişkiler Sosyolojisi Özel Grubu» uluslararası ilişkiler çalışmasında sistemler incelemesinin önemi ve etkenliğini araştırdı. Bu alanda ana raporu Prof. *F. M.*

Bulatski (S.S.C.B.) verdi. «Köy Sosyolojisi Özel Grubu» köyün şimdiki ve ilerdeki gelişmesine ilişkin sorunları ele aldı.

«Hukuk Sosyolojisi Araştırma Komitesi» hukukun toplumsal gelişmedeki rolü, bu alandaki somut sosyolojik çalışmalar ve bazı metodoloji sorunları üstünde durdu. «Tıp Sosyolojisi Araştırma Komitesi» insan sağlığının plânlanması ve değişik sosyal grupların bu konuya karşı tavırları üstünde durdu. «Kütle Haberleşme Araçları Araştırma Komitesi» kütle haberleşme teorisinin bugünkü gelişmedeki rolü ve genç kuşakların eğitilmesindeki yerini araştırdı.

«İktidar ve Toplum» adlı çalışma grubunda *Tonço Trandafilov*'un (Bulgaristan) «Modern Toplumda Yönetim ve Kamu Sorumluluğu» konusundaki raporundan sonra, *Antoine* (Fransa), *Widerszpil* (Polonya), *Puschman*, *Lötsch* ve *Ritterhaus* (Alman Demokratik Cumhuriyeti), *Apostol* ve *Profeta* (Romanya) ve *Yurii Volokov* (S.S.C.B.) raporlarının özetlerini sundular. Toplumun geleceği ve uzun-vadeli plânlama konusunu ele alan çalışma grubunun çok ilginç tartışmaları bilimsel plânlama ve öngörme ilişkisi üstünde durdu. Matematiksel Modeller ve Toplumsal Öngörme Yöntemleri Çalışma Grubu matematiksel modellerin semantik, demografi ve nüfusun toplumsal faaliyetinin ölçülmesindeki yararını tartıştı. Modernleşme konusuna eğilen çalışma grubu endüstrileşme, kentleşme ve işçi-köylünün bilinçlenmesinin temelden bağını araştırdı. İlginç seminerlerden biri de «Eğitim ve Kültür Alanında Plânlama Çalışma Grubu»nun toplantılarıyla oldu. *P. B. Bordieu* (Fransa) eğitim sistemiyle toplum arasındaki bağları ve karşıtlıkları açıkladı. Prof. *V. Şubkin* (S.S.C.B.) eğitim plânlamasının günümüz ihtiyaçlarına cevap verir biçimde yapılması olanaklarını araştırdı. Dr. *A. Matovsky* (Çekoslovakya) bilimsel ve teknik devrimin yüksek eğitim alanında radikal değişikliklere ihtiyaç gösterdiğini savundu. *L. Lange* (Fransa) eğitimin ekonomik kategoriler içinde değerlendirilmesi gerektiğini söyledi. Son yıllarda eğitimdeki bunalımın bazı yönlerini Prof. *Jacques Delcourt* (Belçika) sundu. Prof. *Charles Bidwell* (A.B.D.) bir Amerikalı gözüyle öğrenci faaliyetleri karşısında öğretim üyelerinin tavırlarını inceledi. «Karşılaştırmalı Plânlama İncelemesi Çalışma Grubu» toplantısında konuşan *M. İskender* (Lübnan) Orta Doğu, *S. Zaçia* (İtalya) Kuzey-Batı Avrupa'daki plânlamalar üstünde durdular. *Hristo Vladev* (Bulgaristan) teknik ilerlemeyi kontrollü, plânlı bir süreç olarak değerlendirerek, bunun ekonomik sistemlerden ayrı, bağımsız ve dıştan doğan bir unsur olmayacağını anlattı. «Kentte ve Köyde Plânlama Çalışma Grubu»

toplantısında *Yuri Missil* (Çekoslovakya) kentlerde plânlamanın bir toplumsal süreç olduğunu anlattı, Dr. *Anthony King* de (İngiltere) plânlamanın kökeni üstünde durdu. Bu toplantılarda göçmenler konusu da siyasî açıdan ele alındı. «Bir Değişiklik Unsuru Olarak Gençlik Çalışma Grubu»nda çeşitli konuşmacılar (*Allen*, İngiltere; *Schweier*, Kanada; *Statera*, İtalya; *Maler*, Romanya; *Çerkezof* ve *Kom*, S.S.C.B.; *L. Dramaliev* ve *M. Semov*, Bulgaristan), Batı ülkeleri başta olmak üzere, gençlik hareketlerinin değişik yönlerini yazılı raporlarla değerlendirdiler.

«Toplumsal Evrimle İlgili Büyük Teoriler ve Ampirik Gelişme Biçimleri» yuvarlak masa toplantılarının ikinci oturumu aile ve kütle haberleşmesi gibi seçilmiş bazı konular üstüne eğildi. İlk raporu «Klâsik Toplumsal Değişme Teorileri ve Aile Yapısı» konusunda Prof. *Neil Smelser* (A.B.D.) verdi. İkinci raportör ünlü Amerikan sosyoloğu Prof. *Talcott Parsons*'du. Parsons, «Karşılaştırmalı Araştırma ve Evrim Değişiklikleri» başlıklı raporunda, toplumsal fenomenin karşılaştırmalı incelenmesine ilişkin olarak metodoloji sorunları üstünde durdu ve bu arada eğitimin rolünü belirtti. *Elit Nikolov* (Bulgaristan), «Kütle Haberleşmesi ve Toplumsal İlerleme» başlıklı raporunda, kütle haberleşmesinin bugünkü gelişme noktasındaki rolünü incelerken, Batılı sosyologların ortaya attıkları bir takım kavramlarla uyuşmadığını açıkladı. İngiliz Sosyoloğu *Norbert Elias*'ın konusu «Devlet ve Ulusun Meydana Çıkışları Süreci» idi. Elias halkı bir ulusal devlet çerçevesinde birleştiren sürecin itici gücünü araştırarak, duygusal bağı bu güçlerden biri olarak değerlendirdi. Bu İngiliz sosyoloğu Parsons'un toplum hakkındaki bazı düşüncelerini de eleştirerek, bu düşüncelerin tavsif edici ve statik nitelikte olduklarını ileri sürdü. *Konstantin Vlad* (Romanya) modern dünyada ulusların gelişimi ve rollerini sosyoloji açısından değerlendirdi. Bu raporları izleyen tartışmada Prof. *Kiril Vassilev* (Bulgaristan) Smelser'in raporundaki bazı görüşleri eleştirerek, ailenin gelişmesinde ekonomik unsurları ihmal ettiğini söyledi. *P. V. Guguşvili* (S.S.C.B.) ekonomik büyüme hızıyla ilgili olarak üreticilik sorununun bazı yanları üstünde durdu.

Mikro ve makro-sosyoloji ile ilgili yuvarlak masa toplantısının ikinci oturumunda Prof. *Michel Crozier* (Fransa) konuşmasını bu konuyla sınırladı. Prof. *V. Yadov* (S.S.C.B.) «Değer Yönelimi ve Gözlemlenen Davranış Arasındaki İlişkinin İncelenmesinde Disiplinler-Arası Yaklaşım» konulu konuşmasında mikro ve makro-sosyoloji araştırmalarının birleştirilmesini savundu. *Olşanski* (S.S.C.B.),

«Bir Endüstri Kuruluşunda Sosyo-Psikolojik Araştırma İçin Mantıksal Ön-gerekler» konulu raporunda mikro-sosyolojik araştırmalarda sosyal psikolojinin faydası üstünde durdu. «Kuruluşlar ve Kent» adlı bir rapor sunan *R. Bricton* (A.B.D.), bir üniversite kenti olan Pittsburgh'u örnek alarak, Amerika'da üniversitelerin kent sorunlarına eğilmeleriyle özerkliklerini kaybetmekte olduklarını iddia etti.

«Bir Değişiklik Ögesi Olarak Gençlik Çalışma Grubu»nda şu raporlar sunulmuştur : «Gençliğin Değer Yönelimi ve Meslek Seçimi» (Prof. *V. Şubkin*, S.S.C.B.); «Romanya Gençliğinde Sosyo-Meslek Değişiklikleri» (Prof. *Ovidiu*, Romanya); «İspanya'da Genç Nüfus Faaliyetinin Bazı Sosyolojik Yönleri» (*L. Serero*, İspanya); «Meslekî Yönelim ve Toplumsal Plânlama» (*G. Niculescu*, Romanya); «Teknik Devrimde Gençlik İçin Gelecek» (*H. Wolf*, Alman Demokratik Cumhuriyeti); «Macaristan'da Gençliğin Meslekî Yönelimi» (*A. Havaş*, Macaristan); Kitaplara Karşı Genç Okuyucuların Tavırlarıyla İlgili Sosyolojik Çalışma» (*P. Mitev*, Bulgaristan). Gençliğin özellikle meslek seçimi konusunda toplanan tartışmada *V. Şubkin* (S.S.C.B.) 1962-1967 yılları arasında Sovyet gençliği üstünde yapılan araştırmaların sonuçlarını özetledi ve değerlendirdi.

Matematiksel modellerle ilgili çalışma grubu daha sonraki toplantısında modellerin istikrarlılığı, çeşitli unsurların sonuç üstündeki etkileri ve kriminolojide sebep-sonuç modellerinin uygulanabilmesi gibi konular üstünde durdu. «Kent ve Köy Gelişmesi Plânlama Çalışma Grubu» toplantısında *Paolo Ceccarelli* (İtalya) bölge plânlaması, *O. N. Janitzky* (S.S.C.B.) bir haber alma sistemi olarak kent, Prof. *Joseph Himes* (A.B.D.) zenci sorunu üstünde durdular. Son konuşan, Amerika'da zencilerin kültürel bakımdan yalnız bırakıldıklarını söyledi.

«Farklı Toplum Tiplerinde Karşılaştırmalı Plânlama İncelemesi Çalışma Grubu»nda üç rapor okundu : Plânlama Sosyolojisinde Ön-veriler (*J. Kolaja*, A.B.D.), Merkezî Afrika'da Toplumsal Yapılar ve Plânlama (*K. Ernst*, Alman Demokratik Cumhuriyeti) ve Plânlamada Akılcı ve Akılcı Olmayan Unsurlar (*Helen Constans*, Kanada). Kanadalı sosyolog *Bn. Constans*'in sosyalist plânlamanın etkinliğinden kuşkulu olduğunu gösteren oldukça yüzeysel eleştirilerini *Hristo Vladov* (Bulgaristan) sosyalist ülkelerdeki plânlamanın ekonomik gelişmeyi sağlamakta olduğuna dair çok sayıda yayın ve rakkam bulunabileceğini söyleyerek, bu tip plânlamanın

yalnız ekonomik değil, toplumsal plânlamayı da içerdiğini ve bunların bütününe bir plânlama teorisine oturduğunu anlattı.

«Eğitim ve Kültürel Plânlama Çalışma Grubu» oturumunda onbir rapor okundu. Başlıklardan da anlaşılacağı gibi, raporların çoğu Batı'da bir eğitim krizi olduğunu göstermekteydi: «İngiltere'de Plânlama Güçlükleri (Dr. *J. Banes*, İngiltere), «Lâtin Amerika'da Üniversite Plânlamasının Önündeki Engeller» (Prof. *O. Albornoz*, Venezuela), v.b. Doğu ve Batı ülkelerindeki eğitim araştırmaları arasındaki farklılık, çok ilgi uyandıran «Polonya'da 1970-2000 Yıllarında Eğitim İhtiyaçlarının Öngörülmesi» (Dr. *Andrzej Sicinski*, Polonya) adlı raporda da daha iyi belirdi. Bu rapor Polonya'da önümüzdeki otuz yılın eğitim sorunlarına ışık tutmaktadır. Aynı farklılık şu raporlarda da kendini gösterdi: «Yetişkinlerin Profesyonel Eğitiminde Plânlama Olanakları ve Faydaları» (Dr. *Anna Pospisilova*, Çekoslovakya) ve «Sosyalizmde Okul Sisteminin Demokratikleşmesini Öngörme İlkeleri» (Prof. *Stanislav Kowalski*).

«İktidar ve Kamu Çalışma Grubu»nda *Marko Markov*'un (Bulgaristan) «Sosyalist Gelişme ve Bulgar Hükûmet Sistemi» başlıklı raporundan sonra, *Van Boskstaale* (Fransa), *Schein* (Fransa), *Lautman* (Fransa), *Theonig* (İsviçre), *Franco Ferraresi* (İtalya), *Dofny* (Kanada) ve *Kulpisnka* (Polonya) daha çok bürokrasi ve yurtaşın kendi sorunlarının çözümüne daha yoğun katılması noktaları konuşuldu.

«Leninizm ve Modern Toplumsal Teori *Ad Hoc* Grubu» birçok sosyologu çekti. Prof. *P. N. Fedoseev* (S.S.C.B.) ilk konuşmasında Leninist toplumsal gelişme kavramlarını özetledi, *E. Hahn* (Alman Demokratik Cumhuriyeti) Lenin'in sınıf diyalektiğini sosyolojiye uygulayışını anlattı, *P. Crooser* (A.B.D.) Leninist sınıf ve sınıf kavgası kavramlarını sunarak bunların Amerika'daki çağdaş topluma da uygulanabileceğini söyledi, *Banlaky* (Macaristan) Lenin'in köy sorunlarına uyguladığı yaklaşım açısından ampirik ve teorik sosyoloji araştırmalarının ilişkisi üstünde konuştu, *K. Jonsescu* (Romanya) sosyal tahminin bazı yönlerini inceledi ve *J. Filipec* de (Çekoslovakya) Leninist öngörmenin ayrıntılı bir değerlendirmesini yaptı. Ord. Prof. *M. Mitin*'in (S.S.C.B.) konuşması genellikle Amerikan sosyologu *D. Bell*'in «Endüstri-Sonrası Toplum» teorisinin bir eleştirisiydi. *Elit Nikolov* (Bulgaristan) tekelci kapitalizmin gelişmesine ilişkin kanunların bugün de geçerli olduğunu belirtti, Prof. *Ossipov* (S.S.C.B.) sosyalist toplumda kişiliğin biçimlenmesi sorunu üstünde durdu.

«Uluslararası İlişkiler Sosyolojisi *Ad Hoc* Grubu»nun ikinci günkü toplantısında daha çok Prof. *Morton Kaplan* (A.B.D.) ve Prof. *Alexander Yankov* (Bulgaristan) söz aldılar. Bu oturumda detanta yol açan toplumsal ve siyasal unsurların bir değerlendirmesi yapıldıktan başka, metodoloji sorunları tartışıldı. «Köy Sosyolojisi *Ad Hoc* Grubu»nda kooperatifler ve teknik ilerleme konusu görüşüldü.

Kongrenin son günü «Leninizm ve Modern Toplumsal Teori» semineri devam etti. *T. Trendafilov* (Bulgaristan) Lenin'in emperyalizmi incelerken kullandığı yöntemin geçerliliğine değinerek, kapitalizmin bilimsel eleştirisinin, kendine Marxist süsü verenlerce ortaya atılan kapitalizmin yenilendiği ve değiştiği biçimindeki savların yanlışlığını göstermekte devam ettiğini söyledi. Prof. *I. Koluska* (Çekoslovakya) sosyalist devrimin diyalektik doğası üstünde durarak, insan sınıfı ideolojisinin insan bilgisinin esası durumuna geldiğini belirtti. Dr. *Heiseler* (Alman Demokratik Cumhuriyeti) çağdaş kapitalizmin sınıf kavgasının üstesinden gelme yolundaki çabalarını «gerici nitelikte» olarak sundu, Prof. *A. Miloykovski* (S.S.C.B.) Lenin'in emperyalizmi inceleyen öğretisinin bugün için de geçerli oluşu üstünde durdu. Prof. *J. Sommerville* (A.B.D.) Lenin'in parti ilkelerine atıfla, teori ve pratik arasındaki metodoloji bağıını gösterdi, Prof. *Guy Bess* (Fransa) Leninizmin «modern toplumsal gelişme kurallarını açıklayan ana metodolojik yaklaşım» olduğunu söyledi. *B. Wiatr* (Polonya) «işçi» ve «kooperatif işçisi» kavramlarının modern sosyalist anlamını özetledi, Prof. *Kuliçenko* da (S.S.C.B.) milliyetler sorununun çözümünde sınıfların rolünü araştırdı. Prof. *Ferrarotti* (İtalya) Leninizmi «ampirikten genel olana geçişin metafizik değil, diyalektik yoldan olduğunu gösteren» öğretisi olarak tanımladı.